

מבוא

את ההתנסות בשדה עברתי במעון בית עדן, שנמצא בעיר רמלה. המעון הוא מעון לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית, וכמו כן בעלי בעיות התנהגות מאתגרת. במעון שוהים כ-108 דיירים בין הגילאים 8 עד 21, ברמות פיגור שונות. כששמעתי על המקום בראשונה, הבנתי שהוא משמש כבית לילדים אשר רובם מגיעים ממשפחות בעלות רקע סוציו אקונומי קשה. לפני תחילת ההתנסות, בחודש נובמבר של השנה שעברה, הגעתי למעון על מנת להתרשם ממנו, וכמו כן להפגש עם העובדת הסוציאלית של המעון, כשהיא בתורה סיפרה לי על רקע המקום, כמות ואפיון הדיירים. עודכנתי כי בימי חמישי יש ישיבות צוות שמתבצעות באופן קבוע, והמשתתפים בה הם רכז טיפולי של היחידה של מנור, בנוסף לצוות היחידה שעובד איתה באופן קבוע.

בפגישה הראשונה שלי במעון העובדת הסוציאלית הכירה לי את אופי הדיירים, וכמו כן שיתפה במה נחשב צרכים מיוחדים במעון (אוטיזם, הפרעות נפש, בעיות התנהגות וכו'), כשהדגישה שמדובר לרוב בדיירים בעלי התנהגות מאתגרת ומורכבת, כשהם מחולקים ביחידות במעון על פי רמות תפקוד שונות ועל פי גילאים. באותו המפגש, העובדת הסוציאלית סיפרה לי על מנור, הדיירת איתה העברתי את החונכות במהלך השנה. העובדת הסוציאלית סיפרה לי על היחידה בה היא נמצאת. ליחידה קוראים "ספיר", וזו יחידה בה נמצאות נערות בעלות מוגבלות שכלית התפתחותית ("משה"), ברמת תפקוד קל בינוני. מנור היא בת 16, בעלת מוגבלות שכלית התפתחותית בתפקוד קל הלוקה בנוסף לכך ב-ADHD. כמו כן, שיתפה אותי העובדת הסוציאלית כי מנור לומדת בבית ספר יובלים לחינוך מיוחד.

כשתחילה שמעתי על מנור, שמעתי על נערה וורבלית, חברותית, אחראית ועצמאית בכל הקשור לתחומי ADL. הבנתי שלעיתים זקוקה לתיווך מילולי ולהכוונה על מנת לוודא שאכן מבצעת את המשימות שלה באופן איכותי ומטיב. בנוסף, עודכנתי כי מנור מכירה את כללי ההתנהגות המקובלים, אך מתקשה לפעול על פיהם. כמו כן, במצבי תסיסה ואי שקט, עלולה היא להתפרץ בבכי, לברוח מהיחידה ואף להגיב באלימות כלפי הסביבה. כששאלתי מה אוהבת לעשות בשעות הפנאי, הבנתי שהיא משתתפת בחוגים רבים במעון בינהם בישול, תנועה, מוזיקה, מחשבים וספורט טיפולי.

מבחינת הרקע האישי והמשפחתי שלה, מנור היא בת יחידה שאומצה בגיל שנה וחצי מאוקראינה על ידי אם שנפטרה ממחלת הסרטן וגידלה אותה כאם חד הורית, והשמתה של מנור במעון בוצע תחת צו בית משפט. ישנם שני גורמים משמעותיים בחייה של מנור כיום - חברתה הטובה של אימה, ששומרת איתה על קשר טלפוני קבוע ומדי פעם מגיעה לבקר. בנוסף לה, דודה הוא דמות משמעותית מאד עבורה. אח של אמה התמנה לאופוטרפוס שלה, והיה מאד קשוח איתה. עד היום הוא מקפיד לשמור על קשר איתה ועם

גורמי הטיפול שלה, כשבעבר אף היתה יוצאת אליו לחופשה אחת חודשיים, אך בגלל התנהגותה ומצבה הנפשי של מנור חופשות אלו הופסקו.

תהליך התפתחות הקשר במהלך עבודת השדה:

א. תחילה, אציין באופן גלוי כי מאד חששתי. שמעתי על מנור סיפורים שונים, אבל ידעתי שהדברים ייראו אחרת כאשר אפגוש אותה. הרגשתי, שבעקבות הסיפורים אני לא בטוחה שיהיו לי את הכלים הנכנים להתמודד איתה במצבים שהם יחסית יום יומיים אצלה, כמו למשל התקפי זעם, או מצבים בהם היא לא רגועה. תהיתי איך ייראו המפגשים, כמה שונה יהיו הסיפורים מהמציאות, ובעיקר חשבתי מה אני אוכל להביא לתוך הקשר הזה שיהיה מספיק משמעותי עבורה. הרגשתי שהיא עברה לא מעט בחיים, רציתי להיות גורם משמעותי עבורה לפחות בשנה הזו, יחד עם הלמידה הרבה שתרחש בעקבות הקשר הזה.

אני זוכרת שבפגישה הראשונה, מאד התרגשתי. סיפרתי קצת על עצמי ובעיקר נתתי לה את המקום לדבר. אני זוכרת את ההתלהבות שלה, ואת הצורך שלי להתוות המון שאלות מנחות בתוך הפגישה. במבט לאחור, אני מניחה שהצורך היה להיות בשליטה על השיחה, להרגיש שיש לי את הכלים והיכולת להתמודד מאחר ואני מנווטת את השאלות. כבר בשיחה הראשונה, שיתפה אותי שאמא שלה מתה. אנחנו שיחקנו משחק, ושתי שאלות שזכורות לי באופן משמעותי הן "מה את רוצה לעשות בחיים?" ו "מה תרצי לזכור לתמיד". בתשובה לשתי השאלות האלו ("לשפר את ההתנהגות שלי לטובה", ו"את אמא שלי שמתה"- בהתאמה), הרגשתי שאני עומדת להכיר נערה מודעת מאד, כואבת מאד, שרוצה לדבר ולשתף.

כבר בתחילת המפגשים בינינו, הצוות שיתף אותי שמנור מאד מתרגשת ממני. מאד שמחה לדבר איתי, שמחה שמגיע מישהו ונותן לה תשומת לב. אבל לאט לאט, שמתי לב שהפגישות שלנו לא נמצאות תחת קו אחיד. אני זוכרת, שלאט לאט התחלתי לשחרר את הצורך שלי לשאול שאלות, או בהכרח להיות מה שחשבתי שמצופה ממני, ופשוט התאמתי את עצמי לקשר בינינו.

היו ימים, שהרגשתי שהיא פחות תקשורתית בהן, וכשסיפרה לי שהיא אוהבת לשחק כדורגל הבאתי כדור, ופשוט שיחקנו.